

УДК: 340

РОЛЬ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Коваленко Інна Анатоліївна

к.ю.н., доцент

Медведєв Денис Вадимович

студент

Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна

Анотація. Активний розвиток суб'єктів економіки, створення нових суб'єктів господарювання, забезпечення діяльності конкурентоспроможного середовища призводить до активного розвитку відкритого громадянського суспільства, як одного з принципів українського конституціоналізму, так і держави в цілому. Вагоме місце у розвитку економічної конкуренції займає саме антимонопольне законодавство.

Ключові слова. Економіка, Антимонопольний комітет України, монопольне становище, монополія, ринок.

Перехід від командної, або планової економіки до більш перспективної ринкової економіки призвів до утворення монопольного становища певних гравців ринку, що призводить, до завищеної вартості товарів або послуг, а також до падіння якості товарів або наданих послуг, в наслідок чого страждає кінцевий споживач та держава в цілому.

Норми національного законодавства, а саме Закон України «Про захист економічної конкуренції», який регулює відносини органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю із суб'єктами господарювання; суб'єктів господарювання з іншими суб'єктами господарювання, із споживачами, іншими юридичними та фізичними особами у зв'язку з економічною

конкуренцією, а також визначає поняття монопольного становища під яким варто розуміти, що монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції [1]. Основним органом державної влади, на який покладено важливе завдання, а саме забезпечення конкуренції та боротьби з утворенням монополій на ринку – є Антимонопольний комітет України.

Відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» визначено, що основне завдання Комітету, є здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, а також контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій, також одним з основних завдань комітету можна вважати, здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель [2].

Історія утворення монополії має досить довге коріння, про таке явище як монополія говорив навіть давньогрецький філософ Аристотель, який називав її « мистецтвом наживати майно». За досить довгий період розвитку монополій науковці прийшли до висновку, що таке явище як монополія є досить негативним, як для економіки країни, кінцевого споживача так і для цілої країни. З плином часу монополії починають переходити з економічної сфери у політичну, що несе явну загрозу суспільству, та державі як покликана забезпечувати гідний рівень життя людини, сприяти її духовному та культурному розвитку.

Отже, на даний момент виділяють три види монополій – це природна монополія, відповідно до Закону України «Про природні монополії» природніми монополіями – є стан товарного ринку, при якому задоволення

попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) [3]. Зведений перелік природних монополій можна отримати на офіційному вебпорталі Антимонопольного комітету України у розділі конкуренція. Наступна – це адміністративна монополія, яка виникає внаслідок дії державних органів двома шляхами надання окремим фірмам виключного права на заняття певного роду діяльності (Наприклад: на початку XVII ст. голландській та англійській компаніям державою було надано право (виняткове) на торгівлю з Індією) або об'єднанням державних підприємств і підпорядкування їх міністерствам.

Вони виступають на ринку як єдиний господарський суб'єкт і між ними відсутня конкуренція. І найпоширенішою є економічна монополія. Вона виникає на основі закономірного господарського розвитку, коли підприємці зуміли завоювати монополістичне становище на ринку, завдяки успішному розвитку підприємства; базується на добровільному об'єднанні або поглинанні переможцями банкрутів [4].

Прикладами найвідоміших монополій світу стали такі компанії як: американська компанія у сфері видобутку, переробки та поставки нафти Standart Oil яка була заснована у 1870 році Джоном Рокфелером. Також ще однією монополією є досить відома компанія у галузі машинобудування, електроенергетики та авіаційної промисловості - General Electric.

Відомими прикладами українських монополій можна назвати:

Тедіс – Україна – яка є найбільшим дистриб'ютиром тютюнових виробів та супутніх товарів в Україні, яка була заснована у 2010 році, та мала назву Мегаполіс – Україна, проте згодом у 2016 році була змушена провести

реорганізацію та змінити назву. Частина займаного ринку становить 90% [5].

Авангард – який займає частку у 49% ринку яєць.

Миронівський хлібопродукт – який займає частку у 52% ринку виробництва курятини [6]. Часто компанії-монополісти стають учасниками досить гучних розслідувань журналістів. Так у досить сенсаційному розслідуванні журналістів видання Bihus.Info було досліджено питання остаточної монополізації очистки питної води в Україні.

У даних матеріалах освітлили, як підприємство поставило на поріг екологічної катастрофи всю державу, але компанія не тільки не отримала штрафів та кримінальних справ за свої дії, а й отримала від українців сотні мільйонів гривень та укріпила свою монополію на стратегічну речовину, якою очищують питну воду [7].

Отже, на нашу думку монополія - є досить негативним фактором розвитку економічних процесів, адже процеси монополізації призводять до зниження якості товару або послуги, до зростання ціни на даний товар або послугу, до небажання монополіста покращувати продукт або надання послуг, всі ці фактори мають негативний вплив на кінцевого споживача, а також призводить до формування диктатури на ринку, що неможливе у мовах зростаючих євроінтеграційних процесів та формуванню прозорого, вільного та демократичного ринку в умовах конкурентоспроможної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України « Про захист економічної конкуренції ». Відомості Верховної Ради України. 2001 № 12.
2. Закон України « Про Антимонопольний комітет України ». Відомості Верховної Ради України. 1993, №50.
3. Закон України « Про природні монополії ». Відомості Верховної Ради України. 2000, №30.
4. Юлія Лянскорунська, « Монополії в ринковій економіці », Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-

Подільський.URL: <https://usnd.to/5ICb>

5. Вільна енциклопедія Вікіпедія, URL: <https://inlnk.ru/dnk2V> .

6. Юлія Лянскорунська, « Монополії в ринковій економіці », Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський.URL: <https://usnd.to/5ICb> .

7. Онлайн видання Bihus.Info, рубрика: важливо.URL: <https://bihus.info/pidpryyemstvo-kolomojskogo-ostatochno-monopolizovalo-ochystku-pytnoyi-vody-v-ukrayini/> .